

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 2.

Fylke: Hedmark

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Elverum

Emne: Transport av høy

Bygdelag: Lørskogbygda

Oppskr. av: Per Hjønsvang

Gard:

(adresse): Lørskogbygda

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Det neste eller eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. På alle store gardar brukar dei best i slåttorna. På små bruk på 2-3 kufor ber dei ofte høyet inn med fjørbær. I gamal tid hadde mange, om ikkje dei fleste gardane i Elverum, myrslåttar, serlig då gardane i Lørskogbygda og Lørskogbygda. Mange av desse myrslåttane er nemnde i skogtet på gardane. Myrslåttane har vore i bruk jaust over til ikring 80-90 åra. Nå er det berre einskilde småbruk som nyttar dei, og då berre i dårlege høyar. Dei som ikkje har bestar, gjer ofte "byftarlei" med ein som har. Andre som har stutt veg, drag høyet heim på skikjelke.
2. På myrslåttar "raka dei "store" frå blautmyra bot på litt fastare grunn til "tørk". Då store var surr, "kjente" dei og la tri kjemmer i børsvolken og bar bot til "heija". Denne børsvolken var laga av ei lang "vii" med ei sluttare i toppen. Den sluttaren hadde "svill" med lang ende til eit lite handtak at "pålyftarn" ^{som tok i det og hjalp med å dra ut "bøida"} Denne stod bak "bøida" og hjalp til nedan beraren smette seg under og freista få handtaket over hovedet. Det var oftest ei "rakst-kulle" med kvar "slåttar". Borna kunne vera med om dei var store nok, så det var noka hjelp i dei. Høyfrakt utfør stup ukjent i dette landet.

Løypeskong er ukjent. Trillebår er, så vidt ein veit, ukjent. Derimot brukar somme ei handtkjerre med grindar, mest som ei vanleg høgtjerre, men lett bygd. Æire laugsqians kvestavar ukjent.

Èit reidskap som var mykje i bruk på bratte setrar var „forslepå“ eller „høyslepå“ (også kalla „tremerra“) Ho var som ei vanleg høgtbår, men med lengre bakstenger som slepa på marka. Vanleg stod bår nedst på edtervollen („saturvöll, n“) og i bratt lende gjekk det då lett, sjølv om ein la høyet litt bakpå. (Sjå teikning). Tremerra hadde 4-5 tverrspildrar. 3. Æin kørde både „edterfot“ og „stora“ heim på vinterføre. Dette arbeid byrja helst i somjula og varte utover i januar, ei tid det var passeleg med snø.

4. Dei fleste stader i Ælvrum brukar ^{ein} nã høgtjerre på to hjul. I Herads bygda og Strandbygda finst 4-hjuls høgvagnar. Forstillinga på dei siste er svingbar og skjekene er feste i hjulstokken. Hjulslede ukjent. Men før 1900 var enda „grindslarv“ eller „förslarv“ mykje i bruk på små gardar med steinutt og skogutt „skärvslett“ Han er ennå i bruk på somme setrar.

Ælles har alle gardar (utanom små plassar) nã høgtjerre. Slik skede vart og kalla „sãmmãrs-slar“ og var kvestengt. Likkert var dei eldste vintresledane („fetes slãd“ ²⁾ fl. t.) og kvestengte. I 1880-ãra sãg ein vintersledar med ^{smal} jarnstong under krestonga bot til kretta på meien. Sidan har krestonga falli heilt bot litt om ^{på vintresledane} senn. Reglar for kørning med slede eller hjul doming på sommarføre er ikkje kjend nã. Vanleg arbeidsvogn er ikkje kjend som høgt doming. Dei brukast helst på laudvegen.

1) og „höyslarv“

2) furesledane

Dei god høytjerre nå skal ha krokutte "armer" av krokvaaken fjørk. Hjula er nemly mindre enn vanlege "stuttkjerrtjul" og ein vil ha høytjerre mest mogly vass bein i botnen.

4b. Både "ferdeslaen" og "høyslaen" hadde "rafter" (fl.) bak, men dei var oftest høgare på høyslaen. Dessutan hadde ofte høyslaen "framrafter" forma av meiane som var høge i kretta. (Sjå teikn.) Grindane på høyslaen halla mykje ut til side ovantil, og vart nedantil holdne på plass av "veimeiane", ovantil av "viur" (fl. t.) feste til raftene. Var det ikkje raftar framma, gjekk "vina" frå grinda til andre sida på slaen og var fest i veimeibretta der. Desse viur'n gjekk sålis i kross og helst høyet fremst. Under lessinga trukka ein lasset frå botnen og kjende somme tider det første høyet, så det låg betre på. Eit slikt lass kurt høyt vog ikring 160 kg. På vanly stor høytjerre kan ein lessa opptil 300 kg.

C. På vinteraldane brukte dei aldri grindar i skivring, men "vaskier" (sjå teikninga) Dei var meir høvedeige etter kronplatti skogsvagar. I seinare år brukar mange vanly lømmurkoring med botn om vinteren. Den er både kreiare og lenger enn dei vanlege ferdesledane, og mindre "veltall", og så fylgjer dei hesten betre (går vegen). Når ein lesser eit "vinterlass", set ein sleden med "bakrafton" (fl. t.) mot ein vegg eller mot skakar (på myrslåttane). Set så opp vaskiene med skakar (kalla "vaskiklyfter", ei klyft under kvar ende av vaskikjeppeane. Det heile liknar nå ein grindsled.

1) Brukast både om heile stonga over meiane og berga bak og fram på sl. Her er alltid meint det første.

Folk på disse trakter har aldri brukt meir enn ein hest for høysleden om sommaren.

5. Felles sløtter har ikkje vori i bruk det folk veit. Høykøyninga gjekk før seg i romjula og på etterjuls vinteren før snøen vart for djup. Men var snøen likevel vorten høg, slo dei seg oftast saman dei som hadde setrar som høyrde til same veg.

Even som sa frå salis, veit folk lite om. Det var bruk i eldre tid som nå, at den som var fyrst ferdey, fala med dei andre. Dei vart då med, dersom dei kunne for foinmarkøyning eller noka anna. Det hende nok stundom at somme ville skulka enda vegbrøytinga, men det vart ikkje bra.

6. Tjölve lessinga er fortalt om.

Vegbrøytinga gjekk oftast før seg slik at den yngste og sterkaste hesten laut gå fyrst. Sidan laut dei skifte kroytarhest om det krongst. Ældre og veikere hestar fekk gå sist. Ein brukte mest aldri plog, berre kroyde med horn slede. Var det djupe "snødrujor" laut dei ofte omåka litt før hesten.

Den som kroyde fyrste høylasset, la oftast på litt mindre enn dei som kom etter.

Det var skikk å reisa ut frå heime i otta om morgonen, earleg fyrste dagen dei kroyde. Dersom det var snødrujor, kunne dette hafta mykje, og det var best å koma heim med lasset. I seinare tid hadde snøal slede, laut kroytere oftast ha skier med. Han gjekk då jansids lasset og slorde og heldt det på rett kjøl.

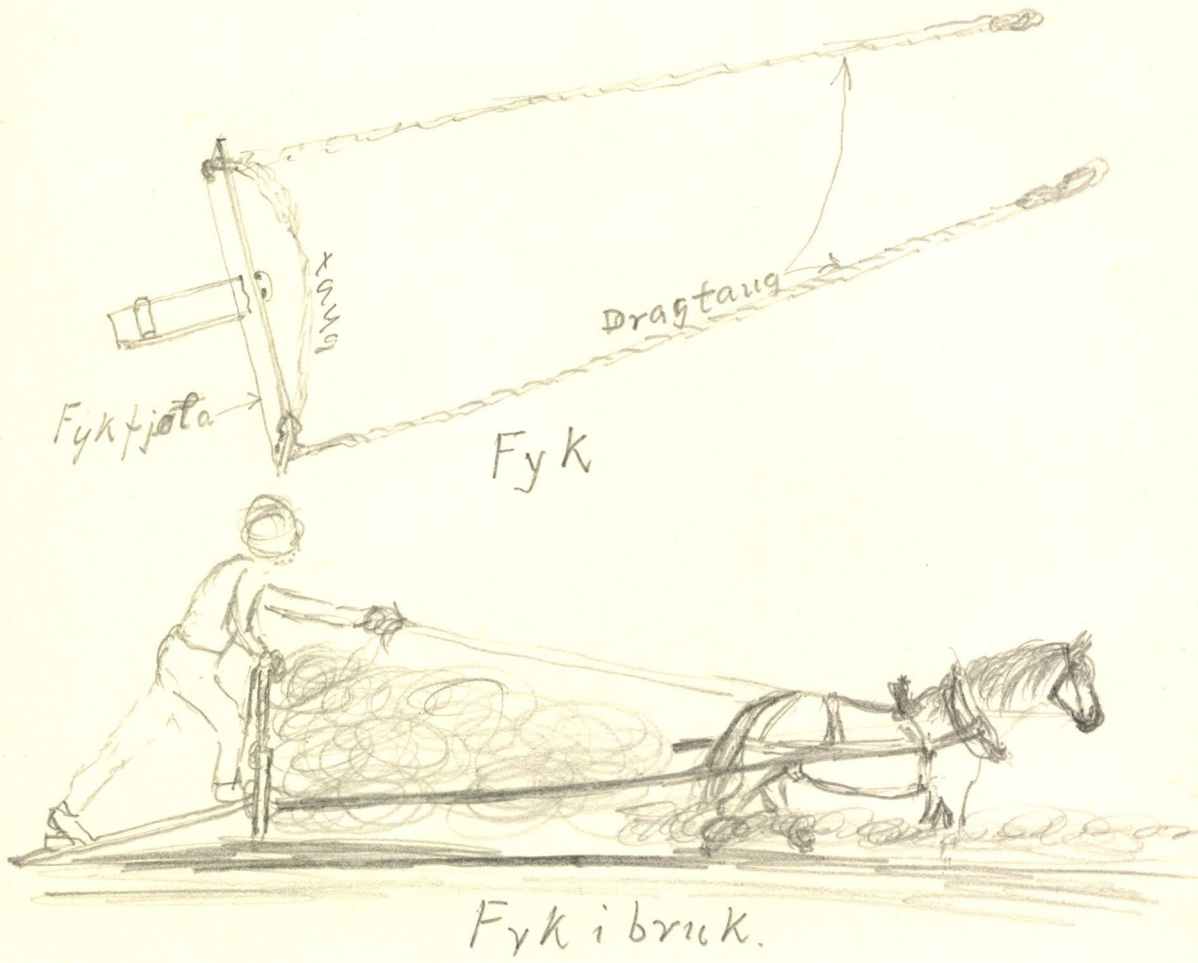
I seinare tid vart skidene bruar mellom meir og litt meir høgstelte. Skidemeir vart meir

70

Medbering på mitten. Bermet tyngt utom på
eller huden. Huden i 80-90-års ålder är
mer till mer. Det är ett "starkt" och vitt
gått från i åldern. Fingernar blir ofta
kast med i åldern. Det är ett
av gammal till ett gult och ofta är fimm-
darm i högheten. De tyngt huden, och
det är ett gult. Det är ett "starkt" och vitt,
och huden reduceras och blir
därmed utom till ett gult. Det är ett
kasta mer i åldern. Det är ett "starkt" och vitt,
som mer milt.

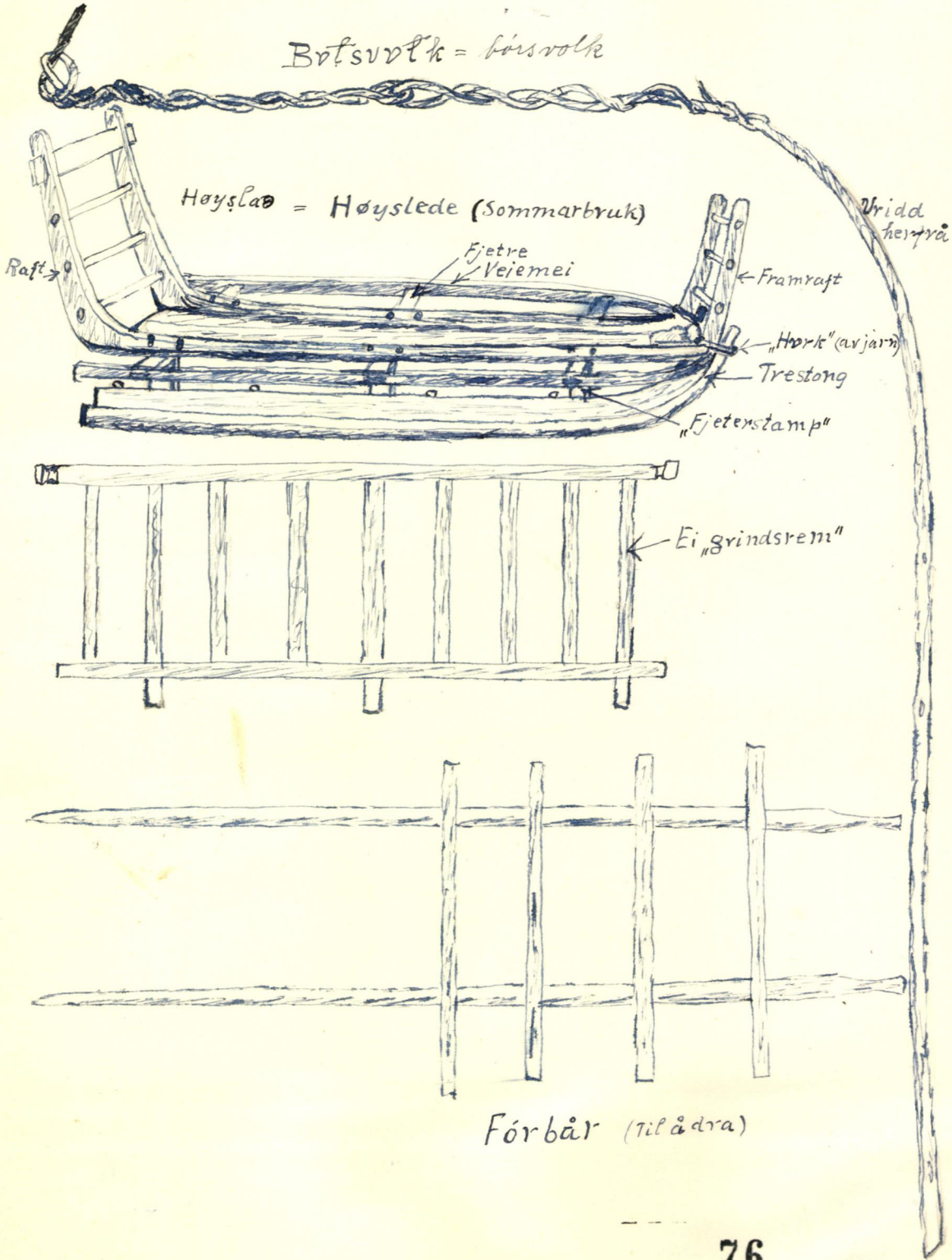
7. Det högheten som går var nyttig i
bermet, var "tyngt". De tyngt var to utom
darm till till från sin sida av sin i en lung
planer som ofta på kant i vinkel med
kanten. Mitt på "tyngt" var det gult i
föt som ofta, och som kanten ofta
på. Det är ett gult till från sin tyngt
var ett till till sin sida av sin i en lung
kult av kanten ofta med högheten, oftast
de det kom i ett så kasta på mitten.

Stygarna lag på från kanten i gult
på "tyngt" utom huden. Det är ett
högheten ofta på kanten som ett på på
kanten. Det är ett "starkt" och vitt,
Stygarna på på huden till ett "starkt" och vitt,
och ofta högheten tyngt huden. Stygarna
och på med tyngt huden och ett "starkt" och vitt
till ett gult. Det är ett på kanten. Stygarna
högheten "starkt" och vitt. Det är ett på
Stygarna på på huden till ett "starkt" och vitt,
som i mitten av huden, och de kan kasta
högheten "starkt" och vitt och kasta
högheten "starkt" och vitt och kasta

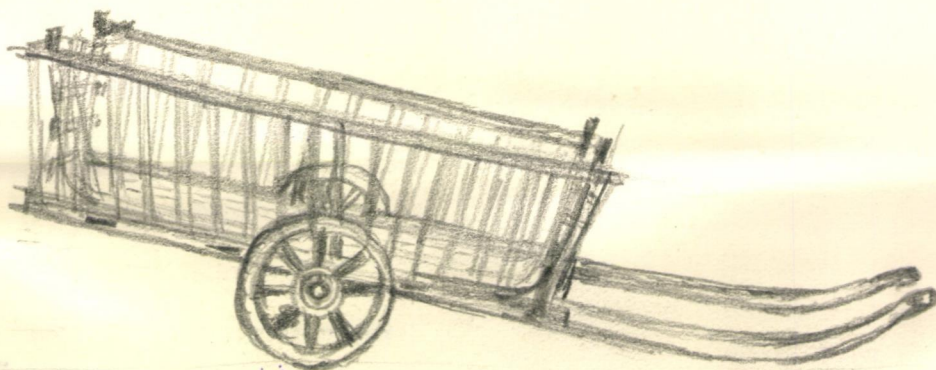
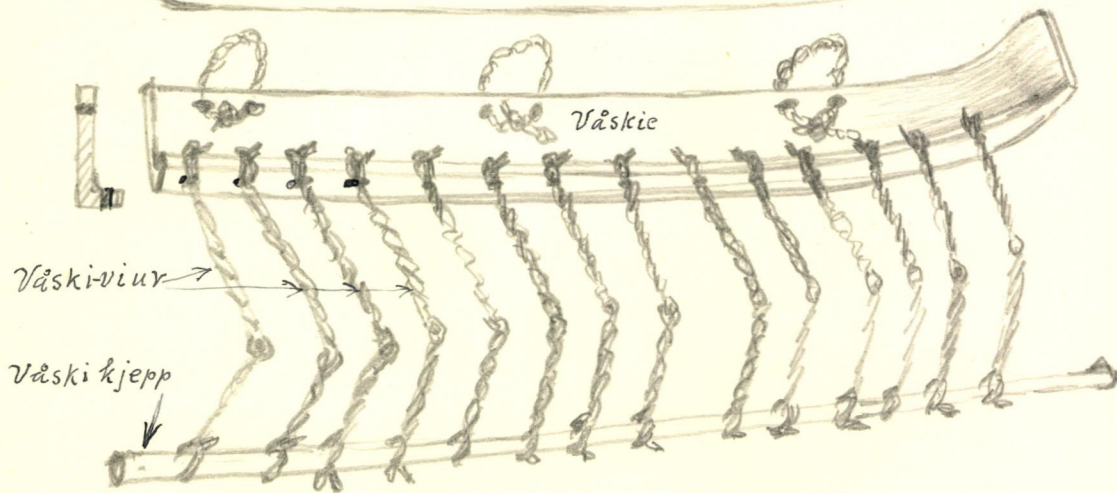
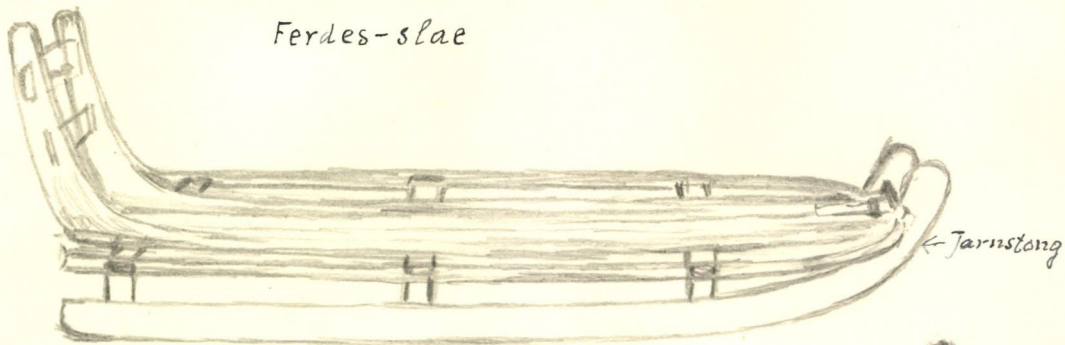

A series of horizontal lines for handwritten notes, located at the bottom of the page.

Bøtsvølk = børsvølk

Ferdes-slæ

Søy kjerre

76